

Інформація щодо економічного становища Великобичківської територіальної громади в умовах воєнного стану та напрямки його покращення.

Відділ економічного розвитку Великобичківської селищної ради був створений 28 травня 2021 р. Структура відділу була затверджена у кількості 4-х штатних одиниць: спеціаліст по туризму, спеціаліст по агро-промисловому комплексу, спеціаліст по інвестиціях, начальник відділу. На даний час відділ складається із двох штатних одиниць: спеціаліст по туризму і агропромисловому комплексу, начальник відділу, спеціаліст по інвестиціях – вакантна посада.

Відділ розпочав свою діяльність з 1 вересня 2021р.

Основними завданнями відділу є забезпечення реалізації на території громади державної політики:

- економічного розвитку;
- промислової, регіональної політики;
- у сфері інвестиційної діяльності;
- розвиток підприємництва, торгівлі;
- у сфері сільського господарства.

У своїй роботі відділ економічного розвитку координує свою діяльність з *Департаментом економічного та регіонального розвитку, торгівлі, залучення інвестицій, забезпечення виконання державних програм та контролю за їх виконанням Закарпатської обласної державної адміністрації та управлінням державних програм та пріоритетних проектів Закарпатської обласна державна адміністрація.*

Найперше у відділі бачать два основні напрямки розвитку території – це **туризм та інвестиції** на відродження промисловості, сільського господарства та їх розвиток.

У вересні 2021 року було проведено інвентаризацію всіх наявних проектно-кошторисних документацій на предмет їхньої актуальності, реалізації та строків дійсності. Були підготовлені висновки, щодо доцільності актуалізації ПКД, які не були реалізовані в сільських та селищних радах, які ввійшли до складу Великобичківської ТГ.

Так було актуалізовано **16 проектів**:

1) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. " Реконструкція водопровідної мережі в смт. Великий Бичків Рахівського району Закарпатської області." вартість 11 млн.грн;

2) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. "Реконструкція нежитлової будівлі стаціонару Великобичківської селищної ради по вул. Грушеського, 65 в смт. Великий Бичків Рахівського району", 3200 тис.грн.

3) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. "Реконструкція вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Духновича від буд. 28 до буд. 34 в смт. В. Бичків " , 45 тис.грн.

4) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. "Реконструкція вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Довбуша в смт. В. Бичків", 264 тис.грн,

5) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Реконструкція тротуарів по вул.Промислова (ділянка км 0+000 - км 0+490) у смт. Великий Бичків Рахівського району Закарпатської області”, 1900 тис.грн.

6) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Аварійно-відновлювальні роботи (капітальний ремонт) по берегоукріпленню р.Тьофшаг, біля дворогосподарства №38, по вул.Енгельса, в с. Верхнє Водяне, Рахівського району, Закарпатської області” 2289 тис. грн

7) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Аварійно-відновлювальні роботи (капітальний ремонт) мостового переходу на р.Стримба, по вул.Яблочкіна, в с. Верхнє Водяне, Рахівського району, Закарпатської області”, 1151 тис. грн.

8) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “ Аварійно-відновлювальні роботи (капітальний ремонт) мостового переходу на р.Тьофшаг, по вул.Енгельса, в с. Верхнє Водяне, Рахівського району, Закарпатської області” 2581 тис. грн

9) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Будівництво вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Річанська в с. В. Водяне”, 216 тис.грн

10) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “ Будівництво вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Стара в с. В. Водяне”, 154 тис. грн

10) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Будівництво вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Гагаріна в с. В. Водяне 158 тис. грн

11) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “ Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення С070907 **Луг-Росішка**, км 0+000 – 1+500 Закарпатської області»

12) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “ Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення С070904 **В.Водяне-Стримба** км 0+000 – 4+500 Закарпатської області. Коригування»

13) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Реконструкція вуличного освітлення з використанням енергозберігаючих технологій по вул. Карпатських Січовиків від буд. 81 до буд. 188 в смт. В.Бичків.” 275 тис. грн

14) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Капітальний ремонт мостового переходу на р. Апшиця, біля дворогосподарства №27, вул. Середня, в с. Водиця, Рахівського району

15) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Капітальний ремонт ділянки дороги по вул. І. Франка (від буд.№34 до вул. Фабрична) в смт Великий Бичків Рахівського району”

16) РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. “Капітальний ремонт дороги по вул. 8 Березня (ділянка від вул. Волошина до кладовища) в смт Великий Бичків.

Одне з найболючіших питань розвитку інфраструктури це питання фінансування будівництва **місцевих автодоріг**. На даний час автодороги:

1) Верхнє Водяне-Плаюць 7 км (ПКД на ремонт цієї автодороги знаходиться у КП «Службі місцевих авто доріг Закарпатської області»),

2)автодорога Верхнє Водяне-Стримба 4.5км,

3)автодорога Луг-Росішка 1.5км знаходяться в найгіршому стані.

Виконком неодноразово звертався до ДО «Служба автомобільних доріг в Закарпатській області», щоб вони взяли на баланс і утримування автодорогу Верхнє

Водяне-Плаюць. Це дало б змогу не тільки відремонтувати дану ділянку автодороги, а й відновити стару воєнну дорогу за маршрутом: Рахів-Кос.Поляна-Коб.Поляна-Верхнє Водяне-Плаюць-Калини-Дубове-Красна-Усть-Чорна-Колочава-Синевір-Міжгір'я. Що в свою чергу убезпечило при паводках на р.Тиса сполучення Рахівщини з іншими районами області та особливо сприяло розвитку туризму в цих гірських населених пунктах області. Війна поки що не дає здійснитися цим планам. Не вдалося в повній мірі розрахуватися за виготовлені ПКД та ЕЗ із виконавцями. Так виникла кредиторська заборгованість перед ДП«Укрдїпродор» за:

1) ПКД «Капремонт дороги по вул.8 березня. Коригування» (вартість проекту 1808 тис.грн.) в сумі **13'820** грн.; 2)

за ПКД «Капітальний ремонт дороги по вул.І.Франка» (вартість проекту 7000 тис.грн.) в сумі **30'753** грн.,

3) за ЕЗ «Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення С070904 **В.Водяне-Стримба** км 0+000 – 4+500 Закарпатської області. Коригування» (вартість проекту 45325 тис.грн.) на суму **40'500** грн.,

4) за ЕЗ «Капітальний ремонт автомобільної дороги загального користування місцевого значення С070907 Луг-Росішка, км 0+000 – 1+500 Закарпатської області» (вартість проекту 7656 тис. грн) в сумі **28'186** грн.

Залишилися непоплачені:

1) за ПКД «Капітальний ремонт дороги по вул.І.Франка» та ЕЗ «Капітальний ремонт дороги по вул.І.Франка» в сумі **17'335** грн. та

2) **9'369** грн., виконавець ДП «Укрдержбудекспертиза».

Було подано відношення на ім'я директора Руденко О.П., проектною організацією ПП «Карпатський плай» на предмет коригування ПКД:

1) «Капітальний ремонт вул. Партизанська, км 0+000-км+326,5 в смт. Кобилецька Поляна Рахівського району» та

2) «Капітальний ремонт вул.Шевченка, км 0+000-км 0+480 в смт.Кобилецька Поляна Рахівського району». Проектанти запланували приїзд на огляд вулиць у перший тиждень березня-2022.

Всього близько **139963 грн**

Неодноразово наш відділ готував звернення від імені виконкому до Закарпатської ОДА, Закарпатської обласної ради та нашого обласного депутата від політичної партії «Європейська Солідарність» на предмет капітального ремонту автодороги Великий Бичків-Кобилецька Поляна. За Розпорядженням голови Зак ОДА було заплановано на 2022 рік **4 млн.грн.**

15 лютого 2022 року Верховна Рада прийняла законопроект «Про загальнодержавну цільову програму «Питна вода України» на 2022-2026 роки». Під цільову соціальну програму "Питна вода України" на 2022 - 2026 роки, яка була розроблений Мінрегіоном і покликана модернізувати систему водозабезпечення у громадах. Ми готували на подання РОБОЧИЙ ПРОЕКТ. " Реконструкція водопровідної мережі в смт. Великий Бичків Рахівського району Закарпатської області." вартість 11 млн.грн; також з управлінням державних програм та пріоритетних проектів Закарпатської обласна державна адміністрація було досягнуто розуміння про необхідність капітального ремонту водопостачання та водовідведення в смт. Коб.Поляна, потрібно було починати все з виготовлення ПКД (через ПП «ЗахідСанТехПроект» понад 800 тис. грн.).

ТУРИЗМ Одним із перспективних та надзвичайно важливим напрямків розвитку громади є туризм. Фахівцями відділу були систематизовані і упорядковані наявні туристичні маршрути, туристичні об'єкти, пам'ятки природи, створений список надавачів туристичних маршрутів, списки музеїв, пам'ятників та пам'яток архітектури.

Таблиця 1

**СПИСОК
надавачів туристичних послуг на території Великобичківської територіальної
громади**

Готелі, садиби

№ п/п	Назва	Місцезнаходження об'єкта
1.	сел.Великий Бичків Готель-кафе «Твін Пікс»	смт.Великий Бичків, вул.Карпатських Січовиків, 1
2.	Готельно-ресторанний комплекс «Central Park»	смт.Великий Бичків, вул. Шевченка, 35-а
3.	Готельно-відпочинковий комплекс «Гранд»	смт.Великий Бичків, вул.Гоголя, 11-а
	Котедж у лісі ГВК «Гранд»	Урочище Ділок
4.	Відпочинковий комплекс «Marina»	смт.Великий Бичків, вул.Фабрична
смт.Кобилецька Поляна		
5.	Садиба «У Водопада»	смт.Кобилецька Поляна, вул.Далека (біля водоспаду Кобилецький Гук)
6.	Садиба «У Василя»	смт.Кобилецька Поляна, вул.Туристична
7.	Садиба «Гостинний двір Модрина»	смт.Кобилецька Поляна, вул.Вишнева
8.	Відпочинковий комплекс «Квасний»	смт.Кобилецька Поляна, вул. Павлюка
9.	Турбаза «Трембіта»	смт.Кобилецька Поляна, вул. Туристична, 57
с.Росішка		
10.	Приватна садиба «Смерековий гай»	с.Росішка
11.	Готель «В березах»	с.Росішка
с.Луг		
12.	Відпочинковий комплекс «Рай у Фірцака»	с.Луг, урочище Банський
с.Водиця		

13.	Гірськолижна база «Плаюць»	с.Водиця, вул.Середня
с.Верхнє Водяне		
14.	Садиба «Опришок»	с.В.Водяне, вул.Сабада
15.	Комплекс	с.В.Водяне, вул.Центральна (колгоспний двір)
16.	Комплекс «Дві вежі»	с.В.Водяне, вул.Центральна, 12
17.	Комплекс «Європа»	с.Верхнє Водяне, вул.Центральна
с.Косівська Поляна – надавачів туристичних послуг немає		
Драгобрат		
18.	Підйомник «Карпатська чайка»	ур.Драгобрат

Колиби, ресторани, кафе

№ п/п	Назва	Місцезнаходження об'єкта
1.	Колиба «Мисливець»	сmt.Великий Бичків, вул.Промислова, 37
2.	Колиба «Папороть»	с.Водиця, вул.Середня
3.	Етно колиба «Ділок»	сmt.Великий Бичків, ур.Ділок
4.	Кафе-їдальня «1+1»	с.Верхнє Водяне, вул.Центральна, 1
5.	Кафе-їдальня «Лакомка»	сmt Великий Бичків, вул. Грушевського

Чани, сауни, басейни

1.	Готельно-відпочинковий комплекс «Гранд»	сmt.Великий Бичків, вул.Гоголя, 11-а	Сауна
2.	Відпочинковий комплекс «Marina»	сmt.Великий Бичків, вул.Фабрична	Басейн
3.	Садиба «У Водопада»	сmt.Кобилецька Поляна, вул.Далека (біля водоспаду Кобилецький Гук)	Чан Сауна
4.	Садиба «У Василя»	сmt.Кобилецька Поляна, вул.Туристична	Сауна
5.	Садиба «Гостинний двір Модрина»	сmt.Кобилецька Поляна, вул.Вишнева	Басейн, сауна
6.	Відпочинковий комплекс «Рай у Фірцака»	с.Луг, урочище Банський	Сауна, озеро, чан

7.	Садиба «Опришок»	с.В.Водяне, вул.Сабада	Сауна
----	------------------	---------------------------	-------

Таблиця 2.

Туристичні об'єкти, музеї ДП «Великобичківське ЛМГ»

Водоспад Кобилецький Гук (сmt.Кобилецька Поляна)
 Ботанічна пам'ятка природи «Секвоя» (с.Луг)
 Меморіал трагічно загиблим працівникам лісового господарства (ур.Джамер Щербіловського лісництва)
 Дитячий парк лісового господарства (сmt.Великий Бичків, вул.Промислова, 39)
 Теплиця біля адмінприміщення Лужанського лісництва, загальною площею 374 м² (с.Луг)
 Арборетум загальною площею 1,20 га, колекція арборетуму налічує 63 різних видів дерево-чагарникових порід (ур.Ділок, позаду колиби)
 Лісовий заказник Діброва (сmt.Великий Бичків)
 Ботанічний заказник Арніка (г.Кобила)
 Форелеве господарство ур.Пуркарецин
 Форелеве господарство ур.Кузій
 Фазанарій Верхнє Водяне

Мінеральні джерела

с.Луг – буркут
 с.Луг (Кузій) – сірководнева вода
 с.Верхнє Водяне – буркут
 ур.Драгоцел Підтеренське – сірководнева вода
 ур. Росолово – буркут
 ур.Росолово - ропа
 ур.Божений – буркут
 сmt.Кобилецька Поляна – чотири джерела (буркут)
 ур.Друга ріка – буркут
 ур.Нижнє Щербілово – буркут
 с.Косівська Поляна (ур.Андрейчиково) – буркут
 с.Косівська Поляна (заповідник) – буркут
 Всього: **15** джерел

Рекреаційні пункти та мисливські будинки ДП «Великобичківське ЛМГ»

(сmt Великий Бичків, вул. Промислова, 39,)

Рекреаційний пункт «Федорово» (Косівсько-Полянське лісництво)
 Мисливський будинок «Фірис» (Косівсько-Полянське лісництво)
 Мисливський будинок «Кізій» (Лужанське лісництво) - с.Луг
 Лісовий кордон «Діброва» (Лужанське лісництво) - сmt.В.Бичків

Рекреаційний пункт «Чорний міст» (Лужанське лісництво) - смт.В.Бичків
 Мисливський будинок «Генцінгеро» Сауна ур.Топірня смт.Кобилецька Поляна,
 вул.Перемоги, 3 (Кобилецько-Полянське лісництво) Гуртожиток «Довгий»
 (Кобилецько-Полянське лісництво)
 Рекреаційна зона «Буркут» (Кобилецько-Полянське лісництво) – смт.Кобилецька
 Поляна, біля мінерального джерела № 3
 Рекреаційний пункт «Пуркарецин» (Верхньоводянське лісництво)
 Рекреаційний пункт «Апецька» (Верхньоводянське лісництво)
 Лісовий комплекс «Тьовшажель» (Верхньоводянське лісництво)
 Рекреаційний пункт «Джамер» (адмінприміщення Щербіловського лісництва)
 Лісовий будинок «Сімка» (Щербіловське лісництво)

Музеї

Адмінприміщення ДП «Великобичківське ЛМГ», смт.Великий Бичків, вул.
 Промислова, 39
 Мисливський будинок «Кузій» - с.Луг, урочище Кузій
 Адмінприміщення Кобилецько-Полянського лісництва, смт. Кобилецька
 Поляна, вул. Перемоги
 Адмінприміщення Косівсько-Полянського лісництва, с.Косівська-Поляна
 Адмінприміщення Верхньо-Водянського лісництва, с.Верхнє Водяне

Таблиця 3.

СПИСОК

пам'яток архітектури та містобудування, історії та культури, музеїв та
 пам'ятників на території
 Великобичківської територіальної громади

№ п/п	Назва	Датування	Місцезнаходження
1.	Великобичківський історико-краєзнавчий музей	1957	смт.Великий Бичків, вул.Крушник, 1
2.	Алея різьби	2017	смт.Великий Бичків, вул.Грушевського, 16
3.	Музей Теодора Ромжі при церковній школі	2007	смт.Великий Бичків, вул.Шевченка, 82
4.	Обеліск (увіковічення пам'яті односельчанам добровольцям Радянської Армії, які загинули у Другій світовій війні)	1967	смт.Великий Бичків, вул.Промислова
5.	Могила Михайла Федоровича Жупника-Чорногорського	1899 - 1968	смт.Великий Бичків (сільське кладовище біля ліцею)
6.	Могила жертв Першої світової війни	1914	смт.Великий Бичків (сільське кладовище Малий Бичків)

7.	Могила Карпатських Січовиків	1939	смт.Великий Бичків (сільське кладивище біля ліцею)
8.	Пам'ятник Т.Г.Шевченку (бюст)	1964	смт.Великий Бичків, вул. Шевченка (біля школи № 1)
9.	Бюст Івана Франка	2006	смт.Великий Бичків (парк культури і відпочинку ім.І.Франка)
10.	Бюст Михайла Колодзінського	2006	смт.Великий Бичків (парк культури і відпочинку ім.І.Франка)
11.	Бюст Павла Волощука	2006	смт.Великий Бичків (парк культури і відпочинку ім.І.Франка)
12.	Погруддя єпископа, блаженного Теодора Ромжі	2000	Смт.Великий Бичків, вул.Промислова (територія Римокатолицької церкви св.Імре)
12.	Меморіальна дошка Йосипу Волощуку	2000	смт.Великий Бичків (Будинок культури)
13.	Меморіальна дошка про катування угорськими фашистами січовиків у 1939 році	1992	смт.Великий Бичків (школа № 1)
14.	Меморіальна дошка про те, що тут відслужив останню літургію на українській землі Августин Волошин	-	смт.Великий Бичків, вул.Грушевського (Свято-Успенська греко-католицька церква)
15.	Меморіальна дошка заслуженому працівнику культури України, колишньому керівнику і директору самодіяльного народного ансамблю пісні і танцю "Лісоруб" Василю Васильовичу Пекарюку	-	смт.Великий Бичків (Будинок культури)
16.	Меморіальна дошка поетесі Олені Чупак	-	смт.Великий Бичків (Будинок культури)

17.	Меморіальна дошка різб'яру Василю Смердулу	-	смт.Великий Бичків (Будинок культури)
18.	Меморіальна дошка театральному діячу, актору, драматургу Юрію-Августину Шерегію	-	смт.Великий Бичків (Будинок культури)
19.	Єврейський цвинтар	-	смт.Великий Бичків (біля ліцею)
20.	Єврейський цвинтар	-	смт.Великий Бичків (позаду нового цвинтаря Малий Бичків)
21.	Хрест на місці загибелі Олени Коперльос	1939	смт.Великий Бичків, урочище Ділок
22.	Хрест на місці розстрілу Карпатських Січовиків	1939	смт.Великий Бичків, вул. Шкільна (біля Великобичківського ліцею)
23.	Хрест на місці розстрілу Карпатських Січовиків	1939	смт.Великий Бичків, вул.Садова (лісовий заказник Діброва)
24.	Хрест на місці розстрілу Карпатських Січовиків	1939	с.Луг (урочище Кузій)
25.	Церква Вознесіння Господнього (навіки втрачена (знищена)	XVII І ст.- 1994 рік	смт.Кобилецька Поляна
26.	Пам'ятник односельчанам-добровольцям Радянської Армії	1974	смт.Кобилецька Поляна
27.	Меморіальна дошка Йосипа Бокшая	-	смт.Кобилецька Поляна, вул.Шевченка, 32 (ДНЗ БО «Карітас – ім. св.Антонія Падуйського»)
28.	Обеліск слави	-	с.Водиця, вул.Вашка (перед будинком культури)
29.	Пам'ятник вівчаря	18.09 .2021	с.В.Водяне, ур.Ділок
30.	Обеліск слави	-	с.Луг (біля приміщення сільської ради)
31.	Музейна кімната ДП «Великобичківське ЛМГ»	-	с.Косівська Поляна (адмінприміщення

			Косівсько-Полянського лісництва)
32.	Музейна кімната ДП «Великобичківське ЛМГ»	-	с.мт.Кобилецька Поляна (адмінприміщення Кобилецько-Полянського лісництва, ур.Гопірна)
33.	Музейна кімната ДП «Великобичківське ЛМГ»	-	с.Верхнє Водяне (адмінприміщення Верхньо-Водянського лісництва)

Інформація ще не є повною, відділ працює над доповнення та систематизацією.

У травні був проведений тижневик краєзнавчого музею присвячений Міжнародному дню музеїв. Під час цього тижневика ВПО, які розміщені в громаді та й всі бажаючі мали змогу безкоштовно відвідати Великобичківський краєзнавчий музей і почерпнути багато цікавих знань про історію селища та краю.

Великобичківська їдальня Нашим відділом був розроблений «Аналіз регуляторного впливу проекту регуляторного акту – рішення Великобичківської селищної ради «Про створення комунального підприємства «Великобичківська їдальня». Було проведено аналіз стан справ у галузі громадського харчування нашої громади, який опирався на Наказ №590 від 01.10.2012р. Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР)». На теперішній час на території Великобичківської ТГ відсутні підприємства чи заклади громадського харчування, які взмозі надавати послуги фабрики-кухні, яка може надавати шкільним, їдальням закладів охорони здоров'я та іншим їдальням послуги з виробництва, організації, реалізації продуктів харчування та готових страв, обслуговування урочистостей за системою НАССР. **НАССР** (англ. Hazard Analysis and Critical Control Point) — система аналізу ризиків, небезпечних чинників і контролю критичних точок. Наступний етап вдосконалення шкільного харчування мала здійснитися модернізація їдальні КП «Великобичківська їдальня» під патронатом першої леді Олени Зеленської в руслі реформи шкільного харчування. «Сучасні, світлі та безбар'єрні – такими мають стати їдальні у школах. Здоров'я дітей починається з правильного харчування. Саме тому реформа системи шкільного харчування, яка реалізується за ініціативи першої леді Олени Зеленської, є комплексною. У школах змінюється не тільки меню, а повністю весь харчовий блок. Аби були дотримані всі вимоги нового технологічного циклу приготування їжі. А перебування школярів у їдальні було комфортне, безпечне та доступне – з хорошим освітленням та вентиляцією, сучасними меблями, а також без бар'єрів для дітей з інвалідністю та інших маломобільних груп». Було розроблено «Технічне завдання на форму проектної пропозиції»

Таблиця 4.

Технічне завдання на форму проєктної пропозиції до Плану на капітальний ремонт, реконструкцію і модернізацію шкільної їдальні КП(комунального підприємства Великобичківської селищної територіальної громади) «Великобичківська їдальня», Рахівського району у світлі осучаснення технологічних процесів, що забезпечить дотримання норм НАССР по приготуванню та забезпеченням якісної і безпечної їжі для освітніх і медичних закладів сіл і селищ Великобичківської територіальної громади (гірської).

Номер і назва завдання зі Стратегії розвитку громади, якому відповідає проєкт	2.1.6. Здорове харчування і оздоровлення учасників навчального процесу згідно норм НАССР
Назва проєкту	Капітальний ремонт, реконструкція і модернізація шкільної їдальні згідно норм НАССР КП «Великобичківська їдальня» Рахівського району
Мета та завдання проєкту	Оновлення-модернізація шкільної їдальні КП «Великобичківська їдальня» до рівня комбінату шкільного харчування для забезпечення учасників освітнього процесу якісною і безпечною їжею та вдосконалення кейтерингу гарячих страв у всі освітні заклади Великобичківської територіальної громади (гірської).
Територія на яку проєкт матиме вплив (географія проєкту)	5 сіл та 2 селища Великобичківської ТГ(гірської) згідно 4 маршрутів кейтерингу. 1 маршрут: Великий Бичків(4 км); 2 маршрут: Великий Бичків – Верхнє Водяне-Стримба-Ріка-Водиця-Плаюць(20 км); 3 маршрут: Великий Бичків-Кобилецька Поляна(15 км); 4 маршрут: Великий Бичків-Луг-Росішка-Косівська Поляна(15 км).
Населення на яке поширюватиметься проєкт та його кількість	Діти дошкільного, шкільного віку та інші соціально-вразливі верстви населення громади. Орієнтовно 6200 дітей та 1000 жителів громади(вчителі, держслужбовці, лікарі, пожежники та інші).
Опис проблеми на вирішення якої спрямований проєкт	Оновлення і модернізація шкільної їдальні та вдосконалення кейтерингу на базі КП «Великобичківська їдальня». Організація комбінату(фабрики) здорового харчування, як вагомої складової у світлі формування культури здорової їжі у школярів, як наскрізної компетенції Нової української школи, яка відбувається під патронатом першої леді Олени Зеленської.
Очікувані кількісні та якісні результати від реалізації проєкту, інновації проєкту	Організація кейтерингу гарячої здорової їжі, по соціально доступних цінах, орієнтовно 30 грн., на

	перевагу альтернативній(приватний) - у 75 грн.(обід), або одне блюдо(приватно) 45 грн.
Основні заходи проекту	Виготовлення ПКД для проведення капітального ремонту, реконструкції та модернізації приміщення, комунікацій та виробничого процесу для збільшення об'ємів приготування гарячого харчування. Закупівля малотонажних автомобілів-фургонів(вантажний відсік 3-5м ³ , корисне навантаження 600-1000кг) для оперативного виконання послуги кейтерингу.
Період реалізації проекту	2022-2023 роки
Обсяг фінансування проекту, тис. грн.	Орієнтовно 3000-5000 тис. грн
Джерела фінансування проекту	Державний бюджет(реформа шкільного харчування)
Учасники реалізації проекту та їх функції	З можливістю залучення органів місцевого самоврядування
Інша інформація щодо проекту (за потреби)	Реалізація доктрини здорового харчування під гаслом «Здорова нація зростає на здоровій, смачній та різноманітній їжі», як пілотного проекту у світлі реалізації освітянської реформи – Нової української школи.

В лютому місяці цього року була запланований приїзд фахівців і начальника управління державних програм та пріоритетних проектів Закарпатської обласна державна адміністрація для обстеження та прийняття рішення про розробку пакета ПКД з програми модернізації КП «Великобичківська їдальня».

У грудні-2021р. відділ брав участь у навчальній програмі «Кроки для спеціалістів з управління проектами». Наша команда взяла участь у ініціюванні та представленні проекту **Створення молодіжного хабу «Арт – простір» на базі Лужанського сільського клубу Великобичківської селищної ТГ**. Пропонувалося створення альтернативного вільного простору для культурного та творчого розвитку молоді. «Арт-простір» пропонує активній молоді безкоштовно проводити культурно – освітні заходи, спілкуватись, проводити зустрічі, відвідувати різноманітні семінари, тренінги, організувати виставки і просто відпочивати, що надасть змогу збільшити кількість якісних молодіжних проектів та залучити молодь до вирішення проблем громади. Передбачалося облаштування вільного приміщення сільського клубу с. Луг необхідним обладнанням та оснащення гідною матеріально-технічною базою для молодіжного простору. При проведенні облаштування передбачається – виготовлення ПКД: капітальний ремонт вільного приміщення підсобки та допоміжних приміщень, облаштування санвузла (відсутнього в приміщенні), підключення до системи водяного опалення, заміна електропроводки, оснащення приміщення меблями – столами, стільцями, кріслами, оргтехнікою(від МФУ до проектора), широкополосний Інтернет, магнітною дошкою, швейна машинка та інше

обладнання для рукоділля. Все що може вдихнути нове життя в досить таки добротну дещо призабуту будівлю сільського клубу. На основі хабу відроджувати народні промисли – прядіння, вишивання, ткацтво ліжників, джерг, доріжок та іншого з метою популяризації народних промислів громади, проводити дитячі гуртки.

У своїй роботі, відділ бере участь у розробці прогнозу економічно-фінансового стану громади у довготривалій перспективі – **Стратегія розвитку Великобичківської селищної територіальної громади на період 2022 - 2027 років**. Дана стратегія розроблена в рамках проєкту регіонального розвитку «Співробітництво задля економічного зростання Карпат (громад Закарпатської, Львівської, Чернівецької, Івано-Франківської областей)», що реалізовується Установою «Агенція регіонального розвитку Закарпатської області» за підтримки Програми секторальної політики - Підтримка регіональної політики України від Міністерства розвитку громад та територій України. На лютий-2022 було заплановано засідання робочої групи за підтримки Агенства місцевого розвитку та інформаційних ресурсів «Європоліс» під керівництвом Лукші Олега Васильовича, де мали розглянути **«Прогнози розвитку Великобичківської СТГ на період до 2027 року»**. За допомогою фахівцями агентства був розроблений інвестиційний тризер «Взаємодія заради розвитку».

За роки незалежності **агропромислове виробництво** зазнало змін. Основна ставка аграріїв зараз робиться на вівчарстві та бджолярстві. На даний час маємо 2 аграрні виробники у галузі вівчарства ФОП Саган (понад 200 овець і кіз) В.Водяне та ФГ «Гексада» понад 100 овець. У квітні-травні в громаді були проведені **Полонинські управи** на якій разом з вівчарями було обговорено проблеми пов'язанні з літуванням овець на полонинах та шляхи вирішення.

По бджільництву маємо зареєстровано 17 сімейних фермерських господарств, в яких налічується понад 1165 бджолосімей.

На початку війни Міністерство економіки започаткувало **Програму релокації** підприємств із зони бойових дій. Нами було подано Департаменту економіки Закарпатської ОДА 20 приміщень і 9 земельних ділянок. За даними Закарпатської ОДА-ОВА на даний час переїхало **57 підприємств**: із них 41 Мукачево і район, 2 Тячівський р-н, 4 Берегівський, Хустський – 7, Ужгородський – 3.

Наш відділ бере участь програмах і проєктах, які передбачають впровадження нових методів та кращих практик управління сталим економічним розвитком на місцевому рівні, зокрема, із застосуванням системного підходу, враховуючи і гендерний аспект, і питання інклюзії, і впливу на довкілля, роль новітніх технологій.

Так, у травні, була подана заява на участь у **Програмі ПРООН з розвитку регіонів “ M4EG”**, яка проводиться у співпраці з ініціативою «Мери за економічне зростання». В рамках цієї програми, що фінансується ЄС та впроваджується ПРООН в Україні протягом 2021-2024 років, є сприяння сталому та інклюзивному місцевому економічному розвитку та створенню робочих місць у співпраці з місцевим бізнесом, громадянським суспільством та іншими зацікавленими сторонами.

Також, у квітні була започатковано відновлення співпраці у проекті **USAID HOVERLA**, яка була перервана російською війною. United States Agency for International Development - Агентство США з міжнародного розвитку . Проект USAID «ГОВЕРЛА» має намір сприяти Уряду України у просуванні та здійсненні реформи децентралізації шляхом підтримки органів місцевого самоврядування, які повинні стати більш спроможними, підзвітними перед громадянами та такими, які здатні ефективно надавати послуги. Нами були переглянуті проектні рішення і ініціативи та визначилися з наступними:

1) **Комплексний план просторового розвитку(КППР).** **Мета:** підвищення спроможності громади у сфері містобудування, забезпечення сталого розвитку громади з дотриманням принципу збалансованості державних, громадських та приватних інтересів, з урахуванням концепції інтегрованого розвитку території громади, із забезпеченням прозорості, законності та однаковості правил для всіх суб'єктів цієї діяльності. **Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт:** відсутність системного планування щодо просторового розвитку у громаді, зонування, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерних мереж, благоустрою. Відсутність бази даних всіх земельних ділянок комунальної та державної форм власності, які перебувають у користуванні фізичних та юридичних осіб на території громади.

2) **Інвентаризація земельних ресурсів громади.** **Мета:** проведення інвентаризації земельних ресурсів громади для забезпечення раціонального використання земельних ресурсів громади.

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт: на даний час у громаді відсутній актуальний план інвентаризації земельних ресурсів, що часом призводить до непорозумінь між власниками та порушень зі сторони власників цільового призначення ділянки .

3) **Розробка та впровадження Концепції розвитку зеленого туризму на території Великобичківської територіальної громади, формування туристичної інфраструктури із широким залученням мешканців.**

Однією із стратегічних цілей громади є розвиток туристичного потенціалу її територій з метою залучення українських та закордонних туристів та відповідного збільшення надходжень до місцевого бюджету.

Мета: створення умов для розвитку зеленого, активного, гірського, гастрономічного туризму в громаді, розвиток туристичного потенціалу Великобичківської ТГ, створення туристичної інфраструктури, формування спільноти надавачів туристичних послуг, підвищення рівня підприємницької активності місцевих мешканців навколо обслуговування туристів на території громади, збільшення рівня обізнаності потенційних інвесторів і туристичного ринку щодо туристичного потенціалу громади, створення туристично - інформаційного центру, КП «Гірська косиця» для надання туристичних послуг на території громади, закупівля туристичного обладнання для надання в оренду, розробка туристичних продуктів, організація заходів.

4) **Продовження впровадження системи роздільного збору ТПВ, влаштування сміттє сортувальної лінії.** **Мета:** підвищення ефективності діяльності та спроможності громади у сфері поводження з ТПВ, отримання

додаткового прибутку від реалізації відходів та безпечна їх утилізація, зменшення об'єму сміття на полігоні, зменшення обсягів відходів які потрапляють на захоронення, покращення екологічної ситуації в громаді.

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт:

- на сьогоднішній день полігон ТПВ наповнений на 90%;
 - щорічно на полігон вивозиться понад 16 тис. куб.м;
 - немає земельних ділянок для розширення полігону
 - несортовані ТПВ створюють шкідливе навантаження на водні ресурси, повітря, ґрунти, погано впливають на навколишнє середовище
- не завжди свідоме поведження населення з ТПВ

5) Створення Агенції місцевого розвитку. Мета: створення установи, яка б системно займалася місцевим економічним розвитком громади

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт: в громаді відсутня структура, яка б системно займалася місцевим економічним розвитком територій, промоцією громади, написанням проєктів до міжнародних фондів, залученням жителів та ВПО до цих процесів, мала б відповідних фахівців

6) Підвищення спроможності КП «Великобичківське ВЖКП» щодо надання якісних послуг населенню громади. Мета: створення комфортних умов проживання на території Великобичківської громади та підвищення якості надання комунальних послуг м.

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт: застаріла матеріально-технічна база підприємства не дозволяє швидко вирішувати проблеми, що виникають в громаді, не дає можливості надання якісних комунальних послуг населенню громади та ВПО, вимагає додаткових і невиправданих витрат на ремонт і відповідне додаткове обладнання.

7) Створення культурно - освітнього ХАБУ на базі селищної бібліотеки.

Мета проєкту: Створення сучасного культурного ХАБУ для організації змістовного дозвілля жителів громади різних вікових категорій, проведення дискусійних клубів, клубів любителів книжок, навчальних семінарів, тренінгів, зустрічей з цікавими особистостями для на базі бібліотеки - як середовища для змістовного зростання та формування ціннісних змістів, "Місце змістів", формування спільноту зацікавлених жителів

Проєкт передбачає облаштування в старому приміщенні, розташованому в центральній частині селища біля парку **культурного ХАБу з сучасною бібліотекою, конференційною залом** для проведення круглих столів, конференцій, навчань для жителів різних вікових категорій та мобільним літнім кінотеатром ("Місце змістів")

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проєкт: Великобичківська ТГ є найбільшою громадою Рахівського району. Заклади культури громади, мають радянський вигляд, потребують повної реновації.

8) Модернізація Великобичківського історико-краєзнавчого музею.

Великобичківський історико-краєзнавчий музей створений у 1957 році на громадських засадах та є найстарішим музеєм Закарпатської області.

Фонд музею налічує 7 616 унікальних експонатів, із них 3 394 – фотографічних матеріали

Проблематика, на вирішення якої спрямовано проект:

діючий музей потребує реконструкції та модернізації, розширення площ для розміщення всіх фондів.

9) Підвищення спроможності Великобичківської лікарні щодо надання якісних медичних послуг жителям громади та ВПО.

Великобичківська ТГ - найбільша гірська громада у Рахівському районі. Чисельність громади - 29 526 мешканців. Нагальне питанням - доступ мешканців до якісного медичного обслуговування.

На протязі останніх десятиліть значне фінансування виділялося виключно на розвиток районної лікарні, яка знаходиться в м. Рахові на відстані 40 км від центру громади, а від найвіддалених гірських сіл нашої громади - 60 км, що сильно ускладнює доступ до медичних послуг мешканців.

Перед органом місцевого самоврядування (ОМС) постало питання наближення найбільш актуальних медичних послуг до жителів громади.

Мета: підвищення якості надання медичних послуг в громаді, забезпечення ранньою діагностики та зниження загального рівня захворюваності населення.

10) Створення КП «Бюро технічної інвентаризації Великобичківської громади».

Мета: надання якісних послуг у сфері технічної інвентаризації об'єктів будівництва, створення відповідної бази даних об'єктів нерухомого майна, спрощення доступу до послуг державної реєстрації права власності на нерухоме майно.

На цьому тижні за ініціативи програми U-LEAD нами була подана заявка щодо партнерства Великобичківської СТГ та німецькою громадою. Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні та розвитку «U-LEAD з Європою». Програма «U-LEAD з Європою» спільно фінансується Європейським Союзом та його державами-членами Німеччиною, Польщею, Швецією, Данією, Естонією та Словенією для підтримки України на її шляху до зміцнення місцевого самоврядування.

Агресія Російської Федерації проти України призвела тяжких наслідків як у економічній, так і фінансовій частині.

Зокрема через порушення господарських зв'язків, як всередині України, так і за її межами призвели до спаду споживання, що призвело в свою чергу до спаду виробництва на підприємствах громади, розбалансованості цін та відсутності у вільному продажу деяких товарів.

Аналізуючи виконання дохідної частини бюджету за 5 місяців можемо констатувати виконання на **97,88%** без урахування трансфертів.

Причини:

1) виконання плану сплати **рентної плати за використання** лісових ресурсів на рівні **70,82%** викликане:

1.1) в багатьох лісгоспах закінчилися документи **лісовпорядкування**, і це теж технічна причина зменшення рубок;

1.2) занадто **переіграна** екологізація, потужна інформаційна кампанія про варварські рубки, лисі гори призвела до зменшення заготівлі лісових ресурсів, почалися простої на деревообробних підприємствах викликані перебоями в постачанні сировини;

2) **акцизний податок** на пальне виконаний на рівні 37%. Викликаний дефіцитом самого пального та відміною акцизу на пальне.

3) **земельний податок з ЮО** виконаний на 40%. Викликаний тим, що ДО «КБЗ» не платила земельний податок 2022 році.

4) **ПДФО** виконується поки, що... але є ризик невиконання:

4.1) уже зменшена освітня субвенція і до кінця року громада недоотримає **13,5 млн.** на освіту; $13,5 \text{ млн.} * 19,5\% = 2,63 \text{ млн.} * 64\% = 1,69 \text{ млн. грн}$

4.2) якщо і надалі буде загострюватися дефіцит лісосировини, який може викликати **зупинку** таких підприємств ТОВ «ВГСМ», ПП «Мегора»;

5) виконання плану плати за надання **адміністративних послуг** виконано на 26%. Викликано тим, що були закриті бази і реєстри.

6) Єдиний податок з ЮО і ФОП поки що виконується – не всі перейшли на пільгову систему сплати: вірніше несплати I і II групою) та сплату єдиного податку з доходу з 5% на 2%, III група.

Наш відділ пропонує наступні кроки щодо зменшення витратів:

1) зменшення часу **вуличного освітлення** з 00.00 до 06.00. У весняно-літній час вуличне освітлення вмикається з 21.00 до 06.00, що складає 9 годин. Вартість електрики у 2021 році складала 3,68 грн/кВт.год., на даний час 5,32(+1,64) грн./кВт.год, при споживанні, в середньому 21 тис. кВт.год, Великобичківське ВЖКП сплачує 5,32 грн. витрати складають **111720 грн.** При переході до заощадливого режиму, громада мали би змогу заощадити 2/3 суми і це близько **70-75 тис. грн.**, та покращити світломаскування в темний час доби, що не мало важливо у військовий час. Для реалізації цієї пропозиції потрібно фотодатчики замінити, закупити на часові реле та інше, допоміжне обладнання – це на 22 точки.

2) **Фаутні дерева.** Заготівля фаутних дерев дозволила би зменшити витрати на опалення соціальних об'єктів. Якщо до війни кубометр дров коштував 1092 грн., то при заготівлі 100 куб. вдалося заощадити понад 100 тис. грн. на опаленні.

3) **Режим простою і оплата праці.** На час воєнного стану, допоки не працюють ДНЗ, персонал ДНЗ, техпрацівники ДНЗ та техперсонал шкіл, працівників культури, які фінансуються за кошти місцевого бюджету, можуть бути переведені в режим простою. Згідно ст.113 Кодексу законів про працю, час простою оплачується не нижче 2/3 тарифної ставки. Наприклад, за квітень 2022р. було проведено 1.705.000,00грн. на оплату праці та здійснено відрахувань ЄСВ в сумі 380.012 грн., що в загальному становить 2'085'012грн. При переведенні працівників у режим простою дасть змогу зменшити навантаження на оплату праці і відрахування до ЄСВ на **351'652 грн.**

